

ROCZNIK TOMISTYCZNY

7 (2018)

ROCZNIK TOMISTYCZNY
7 (2018)

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHE JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY

7 (2018)

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzusi (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Marie-Dominique Goutierre, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam.

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marie-Dominique Goutierre, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzusi (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2018

ISSN 2300-1976

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego

ul. Klonowa 2/2

05-806 Komorów

POLSKA

Druk i dystrybucja:

WYDAWNICTWO von borowiecky

05-250 Radzymin

ul. Korczaka 9E

tel./fax (0 22) 631 43 93,

tel. 0 501 102 977

www.vb.com.pl e-mail: ksiegarnia@vb.com.pl

WYDAWNICTWO
von borowiecky

Spis treści

Od Redakcji.....	11
Raymond Leo Cardinal Burke The Crisis regarding Marriage in the Present Day.....	13

Wokół myśli Étienne'a Gilsona w rocznicę śmierci

Mieczysław Gogacz Gilson i filozofia.....	39
Richard Fafara Philosophy and Civilization	53
Peter Redpath An American Perspective on the Christian Philosophy of St. Thomas Aquinas: Midwife to Birth of a New and Improved Global Civilization of Freedom!.....	61
Curtis L. Hancock The Elusiveness of Happiness in the Modern World.....	71
Nicolas Moscicki Gilson - voudrait-il deconstruire la metaphysique?.....	79
Michał Zembrzuski In Defense of Realism. The Metaphysical Thought of Mieczysław Gogacz	105
Mieczysław Gogacz Wpływ Étienne'a Gilsona na filozofię w Polsce	119

Rozprawy i artykuły

Artur Andrzejuk Własności istnieniowe bytu w interpretacji tomizmu konsekwentnego.....	131
Michał Zembrzuski Problem <i>mind-body</i> w świetle Tomaszowej koncepcji hylemorfizmu.....	159
Marcin W. Bukala Siódme: „Nie kradnij”. O średniowiecznym odkrywaniu rynku na marginesie książki Paola Prodiego	177
Artur Andrzejuk Problem pojęcia natury w pismach Tomasza z Akwinu	193
Magdalena Płotka From <i>scibile</i> to <i>operabile</i> . Metaphilosophical and Methodological Debate on Practical Character of Artes in 15th Century Cracow.....	213
Izabella Andrzejuk Filozoficzne podłoże mistyki św. Jana od Krzyża	229

Magdalena Płotka	
Action and Happiness. A Reinterpretation of Thomas Aquinas's Theory of Happiness in Paul's of Worczyn Ethical Thought	241
Krzysztof A. Wojcieszek	
Cnota trzeźwości: indywidualna czy społeczna?.....	255
Ewa Agnieszka Pichola	
Ne ite ad Thomam, sed ad von Hildebrand.....	271
Jan Pocij	
Konsekwencje metafizyczne ujęć materii i ruchu we współczesnej fizyce.....	287
Tomasz Pawlikowski	
Klasyczne ujęcia problemu prawdy w „post-świecie”	313

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold	
Naukowe Towarzystwo Tomistyczne	347
Izabella Andrzejuk	
Sprawozdanie z sympozjum naukowego „Tomizm konsekwentny” – 18 listopada 2017 roku.....	351
Michał Zembrzowski	
Sympozjum Tomistyczne na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie – 28 lutego 2018 roku.....	355
Michał Zembrzowski	
Sprawozdanie z Sympozjum Tomistycznego w Łomży – 7 marca 2018 roku.....	359
Artur Andrzejuk	
Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. „Małżeństwo i rodzina. Źródła kryzysu i drogi wyjścia” – 7 czerwca 2018 roku.....	365
Magdalena Płotka	
Sprawozdanie z międzynarodowej konferencji naukowej pt. „Filozofia a cywilizacje – w rocznicę śmierci Étienne'a Gilsona i Mieczysława Krąpca” – 8 czerwca 2018 roku ..	371
Natalia Herold	
Kulisy sporu o istotę i istnienie. Recenzja: Tomasz Sutton, <i>De esse et essentia</i> , Biblioteka Rocznika Tomistycznego, Warszawa 2018.....	377
Magdalena Płotka	
Świat uczuć i świat rozumu. Recenzja: Justyna Fiołek, <i>Świat uczuć u świętego Tomasza z Akwinu</i> , Warszawa 2017.....	385
Bożena Listkowska	
O nieprostych kwestiach w sposób prosty, jasny i precyzyjny. Recenzja: Artur Andrzejuk, <i>Tomasz z Akwinu jako filozof</i> , Warszawa 2017.	389
Izabella Andrzejuk	
Podstawy filozofii wychowania. Recenzja: Mikołaj Krasnodębski, <i>Antropologia edukacji - wybrane aporie w świetle filozofii klasycznej</i> , Głogów 2018	397

Polemiki i dyskusje

Nicolas Moscicki

Structure de l'être dans *La Somme contra Gentiles*. Essai de reflexion sur l'article de Professeur Artur Andrzejuk *Struktura bytu w «Summa contra Gentiles» Tomasza z Akwinu*, *Rocznik Tomistyczny / Annuaire Thomiste* N° 6 (2017).....405

Nota o autorach..... 421

Table of Contents

Editorial.....	11
Raymond Leo Cardinal Burke The Crisis regarding Marriage in the Present Day.....	13
On Étienne Gilson thought on the anniversary of his death	
Mieczysław Gogacz Gilson and Philosophy.....	39
Richard Fafara Philosophy and Civilization	53
Peter Redpath An American Perspective on the Christian Philosophy of St. Thomas Aquinas: Midwife to Birth of a New and Improved Global Civilization of Freedom!.....	61
Curtis L. Hancock The Elusiveness of Happiness in the Modern World.....	71
Nicolas Moscicki Did Gilson Intend to Deconstruct the Metaphysics?	79
Michał Zembrzuski In Defense of Realism. The Metaphysical Thought of Mieczysław Gogacz	105
Mieczysław Gogacz Influence of Étienne Gilson on Philosophy in Poland	119

Dissertations and articles

Artur Andrzejuk Existential Properties in the Interpretation of Consequent Thomism	131
Michał Zembrzuski Mind-body Problem in the Light of Aquinas's Conception of Hylomorphism	159
Marcin W. Bukala „Seventh: You shall not steal” – Notes on the Medieval „Discovering” of the Market in the Margin of Paulo Prodi's Book.....	177
Artur Andrzejuk Problem of the Concept of Nature in Thomas Aquinas's Texts.....	193
Magdalena Płotka From <i>scibile</i> to <i>operabile</i> . Metaphilosophical and Methodological Debate on Practical Character of Artes in 15th Century Cracow.....	213
Izabella Andrzejuk Philosophical Grounds of Mysticism of St. John of the Cross	229

Magdalena Płotka	
Action and Happiness. A Reinterpretation of Thomas Aquinas's Theory of Happiness in Paul's of Wroclaw Ethical Thought	241
Krzysztof A. Wojcieszek	
The Virtue of Sobriety: Individual or Social?.....	255
Ewa Agnieszka Pichola	
Ne ite ad Thomam, sed ad von Hildebrand [Do not go to Thomas, go to von Hildebrand].....	271
Jan Pocij	
The Metaphysical Consequences of the Concepts of Matter and Motion in Contemporary Physics.....	287
Tomasz Pawlikowski	
The Classic Approaches to the Problem of Truth in the „Post-World”	313

Reports and Reviews

Natalia Herold	
Scientific Thomistic Society	347
Izabella Andrzejuk	
Report on the Conference „Consequent Thomism” – 18th of November 2017	351
Michał Zembruski	
Report on the Thomistic Conference at Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw – 28th of February	355
Michał Zembruski	
Report on the Thomistic Conference in Łomża – 7th of March 2018.....	359
Artur Andrzejuk	
Report on the conference „Marriage and family. The sources of crisis and ways out” – 7th of June 2018.....	365
Magdalena Płotka	
Report on the International Conference „Philosophy and Civilisation – on the Anniversary of Death of Étienne Gilson and Mieczysław Krąpiec” – 8th of June 2018	371
Natalia Herold	
Behind the Scenes of the Essence and Existence Dispute. Review: Tomasz Sutton, <i>De esse et essentia</i> , Biblioteka Rocznika Tomistycznego, Warszawa 2018.....	377
Magdalena Płotka	
The World of Emotions and the World of Reason. Review: <i>Justyna Fiołek, Świat uczuć u świętego Tomasza z Akwinu</i> [The World of Emotions in Saint Thomas Aquinas], Katowice 2017.....	385
Bożena Listkowska	
On Non Simple Issues in a Simple, Clear and Precise Way. Review: Artur Andrzejuk, <i>Tomasz z Akwinu jako filozof</i> [Thomas Aquinas as a Philosopher], Warszawa 2017.....	389
Izabella Andrzejuk	
Basics of the Philosophy of Education. Review: Mikołaj Krasnodębski, <i>Antropologia edukacji - wybrane aporie w świetle filozofii klasycznej</i> [Anthropology of Education - Selected Aporias in the Light of Classical Philosophy], Głogów 2018.....	397

Controversy and Discussions

Nicolas Moscicki

Structure of Being in *Summa contra Gentiles*. An Attempt of Reflection on the Artur
Andrzejuk's Text *Struktura bytu w «Summa contra Gentiles» Tomasza z Akwinu*, *Rocznik
Tomistyczny / Thomistic Yearbook N° 6 (2017)* 405

Note about authors..... 421

Sprawozdanie z konferencji naukowej pt. *Małżeństwo i rodzina.* *Źródła kryzysu i drogi wyjścia* - 7 czerwca 2018 roku

W dniu 7 czerwca 2018 w auli Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Szczecińskiego miała miejsce konferencja naukowa zatytułowana *Małżeństwo i rodzina. Źródła kryzysu i drogi wyjścia*. Jednym z jej organizatorów była Katedra Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, a jednym z patronów medialnych – Rocznik Tomisty.

Przedstawiono następujące referaty:

- 1) Ks. kard. Raymond Leo Burke omówił *Zagrożenia płynące z Amoris Laetitia*;
- 2) Prof. dr hab. Artur Andrzejuk (UKSW) przedstawił temat: *Relacje osobowe fundamentem małżeństwa i rodziny – błędne interpretacje miłości źródłem deformacji małżeństwa i rodziny*;
- 3) Prof. dr hab. Marcin Karas (UJ) zanalizował *Wpływy protestantyzmu na myślenie współczesnego katolika*;
- 3) Dr Izabella Andrzejuk (WSKPiSM, WSSMIA) zaprezentowała referat pt.

Przyjaźń fundamentem małżeństwa i rodziny w ujęciu św. Tomasza z Akwinu;

4) Europosel Marek Jurek przedstawił z perspektywy Parlamentu Europejskiego międzynarodową rewolucję przeciw rodzinie;

5) Ks. dr hab. Robert Skrzypczak (PWTW) omówił *Sakramentalność małżeństwa w starciu z rewolucją seksualną 1968 roku*;

6) Dr Michał Zembrzuski (UKSW) zaprezentował temat: *Ascetyka życia małżeńskiego i rodzinnego*.

Pierwszy – niejako programowy – referat Konferencji przedstawił kard. Raymond Leo Kardynał Burke, były prefekt Trybunału Sygnatury Apostolskiej, znany jako sygnatariusz wątpliwości wobec adhortacji *Amoris Laetitia*. Kardynał przypomniał, że odwieczne nauczanie Kościoła na temat małżeństwa i jego owocu, którym jest rodzina, wiąże się obroną nierozzerwalności małżeństwa i całości rodziny. Uznał, że dziś potrzeb-

ne jest wzmocnienie integralności małżeństwa i rodziny jako kolebki ludzkiego życia i pierwszej szkoły rozwoju i wzrostu człowieka, a tymczasem rozpoznanie problemów małżeństwa przez współczesnych przywódców Kościoła jest błędne¹.

Odniesienia do myśli św. Tomasza i szeroko pojętej tradycji tomistycznej znajdowały się we wszystkich referatach. Wprost do myśli św. Tomasza odnieśli się: prof. Artur Andrzejuk, dr Izabella Andrzejuk i dr Michał Zembrzusi.

Prof. Artur Andrzejuk w swoim referacie za fundament małżeństwa i rodziny uznał miłość, rozumianą jako relacja osobowa. Miłość tak ujęta jest uprzyczynowana przez kochające się osoby, od nich – jako relacja – zależy, one mogą ją chronić i rozwijać albo przeciwnie – wygaszać lub niszczyć. Nie jest więc tak, że miłość jest jakąś niezależną od osób siłą, która bez przyczyny w osobach i bez ich woli łączy je lub przestaje łączyć. Takie błędne rozumienie miłości i wynikająca z niego praktyka wydaje się dla prof. Andrzejuka główną przyczyną rozpadu małżeństw i rodzin. Wiele nieporozumień – także w nauczaniu Kościoła – powstało zdaniem mówcy z niedokładnych interpretacji nauczania Tomasza z Akwinu na temat małżeństwa i rodziny. Otóż Akwinata wyróżniał istotę, przyczynę i cel małżeństwa. Za jego istotę uznał miłość.

Przyczyną małżeństwa jest akt zaślubin, celem zaś małżeństwa jest zrodzenie i wychowanie potomstwa. Tymczasem często jednostronnie uznawano jedno z tych trzech pryncypiów małżeństwa za jedyne i zredukowano pozostałe. Trzy podstawowe błędne interpretacje małżeństwa można – zdaniem prof. Andrzejuka – hasłowo określić mianem „socjologizmu” (małżeństwo to podstawowa komórka społeczna); „prawnicyzmu” (małżeństwo to kontrakt prawny, problemem jest władza i własność); „seksualizmu” (małżeństwo to lekarstwo na pożądlliwość – *remedium concupiscentiae* – na czoło wysuwa się tu cel prokreacyjny). Przy tej okazji mówca przypomniał propozycję „odwrócenia” (*le pivot*) zasad św. Tomasza na temat małżeństwa, sformułowaną przez o. Adriano Olivę, szefa Komisji Leonińskiej, który uznał, że to nie „największa przyjaźń” powinna łączyć małżonków, lecz że małżeństwo jest tam, gdzie faktycznie taka „największa przyjaźń” zachodzi. Na tej podstawie o. Oliva proponuje akceptację w Kościele powtórnych małżeństw osób rozwiedzionych (*les divorcés remariés*) oraz związków homoseksualnych (*les couple homosexuels*)².

Rodzinę, ujętą jako wspólnota osób, prof. Andrzejuk przedstawił w interpretacji Mieczysława Gogacza, który wyróżnił trzy konieczne czynniki strukturalne rodziny, biorąc pod uwagę aspekt

¹ W niniejszym numerze Rocznika Tomistycznego drukujemy artykuł ks. kard. Raymonda Leo Burke'a, poświęcony temu tematowi (na którego kanwie powstał omawiany referat) wraz z obszernym streszczeniem w języku polskim.

² Szerzej na ten temat w recenzjach książki: A. Andrzejuk, *Un „thomisme gay” du Père Oliva. Critique: Adriano Oliva, Amours. L'Église, les divorcés remariés, les couples homosexuels*, Paris 2015, pp 166. „Rocznik Tomistyczny” 5 (2016), s. 417-426 oraz tenże, *Tomistyczna „La Révolution Sexuelle” O. Adriano Oliva OP*, „Studia Theologica Varsaviensia” 14 (2016) 1, s. 223-247.

zapoczątkowania, trwania i granic rodziny. Zapoczątkowuje rodzinę małżeństwo i rodzicielstwo zarazem, ale powstają też rodziny pozbawione więzów małżeńskich, rodzinami są także bezdzietne małżeństwa. Samo rodzicielstwo wyznacza granice rodziny – kolejne stopnie pokrewieństwa wyznaczają kolejne kręgi krewnych. Trwanie rodziny zasadza się na relacjach osobowych, przede wszystkim na miłości. Gdy jej braknie rozpadają się małżeństwa i rodziny, pojawiają się spory i konflikty. Koresponduje z tym „norma personalistyczna”, głoszona przez Karola Wojtyłę, która mówi, że jedynym właściwym odniesieniem się osoby do osoby jest miłość. Z tą zasadą Wojtyła łączył odpowiedzialność, którą w szczególny sposób odnosił do miłości między kobietą i mężczyzną. Odpowiedzialność ta dotyczy samej osoby kochanej, a także skutków podejmowanych działań (w tym prokreacyjnych).

Doktor Izabella Andrzejuk w swoim wystąpieniu na temat przyjaźni w małżeństwie i rodzinie osadziła przyjaźń w szerszym kontekście miłości, rozumianej jako relacja osobowa. Przedstawiła Tomaszową koncepcję etapów miłości, które można traktować także jako etapy jej rozwoju w relacjach między ludźmi (co akcentował Karol Wojtyła). Jako pierwszą Akwinata wymieniał miłość naturalną (*connaturalitas*), a jej przyczynę upatrywał w podobieństwie istniejących natur, ich współodpowiedniością. Relacja ta zachodzi spontanicznie, jeszcze przed podjęciem decyzji, jest zareagowaniem na potrzeby i pragnienia otaczających nas ludzi. „Wspólnaturalność”

przedmiotu i podmiotu jest wystarczającym czynnikiem do zaistnienia tej miłości. Miłość w postaci uczucia zachodzi w sferze zmysłowej człowieka i stanowi reakcję na jakieś dobro fizyczne. Uczucia w czystej formie występują u zwierząt. Człowiek poddaje je zwykle kontroli rozumu. Prowadzi to do zrodzenia się miłości właściwej dla osób (*dilectio*). Na tym poziomie relacji miłości drugą osobę ujmujemy jako „dobro samo w sobie”. Takie rozumienie bytu gwarantuje intelekt. Dzięki temu również relacja osobowa może podlegać ocenie moralnej (gdyż ocena moralna nie jest niczym innym jak ustaleniem stopnia zgodności czynów ludzkich z rozumnością). Ten rodzaj miłości ma swoje odmianności, do których należy na przykład miłość *caritas* lub przyjaźń (*amicitia*). Przyjaźń przez Tomasza jest określana po prostu jako pełna wzajemność. W opracowaniach, opierających swą myśl na poglądach Akwinaty, można odnaleźć definicję przyjaźni jako miłości wiernej i na tyle trwałej, by znieść trud rozstania. Ta cecha świadczy o wysokim poziomie relacji, która jest w pełni zaktualizowana i której nie towarzyszy żadne zło w postaci braku. Podkreślaną cechą przyjaźni jest równość, którą przyjaźń gwarantuje. Tomasz na wiele sposobów odnosi tę równość do małżeństwa. Jest to dla niego na przykład związek jednej kobiety z jednym mężczyzną. Nierówność małżonków powoduje, że małżeństwo nie jest przyjaźnią, ale jakby niewolniczą zależnością.

Tomasz podkreśla pierwszeństwo społeczności domowej przed państwem, gdyż ta pierwsza bardziej odnosi się

do natury ludzkiej. Wspólnota domowa jest podstawową częścią wspólnoty państwowej, bez której ta druga nie mogłaby istnieć. Rodzina jest więc niezbędna ze względu na swe funkcje (rodzenie i pielęgnowanie), które stanowią cele praktyczne małżeństwa. Tutaj także Akwinata akcentuje nierozzerwalność związku małżeńskiego i dodaje, że przez sakrament małżeństwa osoby wchodzące w związek małżeński otrzymują łaskę, przez którą należą do jedności Chrystusa i Kościoła.

Doktor Michał Zembrzuski w referacie na temat ascetyki życia małżeńskiego zauważył, że w klasycznych traktatach ascetycznych i mistycznych nie uwzględnia się małżeńskiej drogi dwójga ludzi do Boga, a jeśli już, to jedynie prezentuje się małżeństwo jako jeden z sakramentów, jako powołanie świeckich realizujących życie duchowe. Oczywiście – dodał – możemy uznać, że współmałżonek jest z założenia ascetycznym zadaniem dla drugiego małżonka, a całe życie małżeńskie to nieustanna droga przez trudy i znoje. W tym kontekście słowo *laetitia*, które na konferencji było wielokrotnie przywoływane, może być kluczem do zrozumienia trudności w pojmowaniu religijnych praktyk małżeńskich i rodzinnych. Oznacza bowiem raczej „zadowolenie” aniżeli głębsze przeżywanie miłości wynikające ze zjednoczenia. Warto dodać, że Tomasz z Akwinu, gdy wypowiadał się na temat uczuć, ujmował to określenie jako wyrażenie mające związek z *laetitia* „szerokością” aniżeli z głębockością. Przeżywanie wesołości w miłości, nawet gdyby mo-

gło rozszerzać się na różne sfery życia małżeńskiego, nie spowoduje głębokiego (wertykalnego) przeżywania tej relacji. Tymczasem miłość jest w życiu człowieka czymś najgłębszym, najtrudniejszym do zaprezentowania, ale jednocześnie czymś najbardziej bliskim człowiekowi.

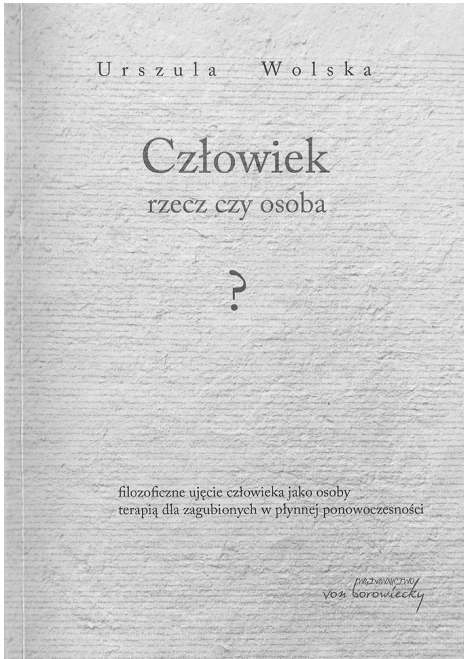
Podjęty temat dr Zembrzuski zanalizował w kluczu następujących pytań: Czy miłość domaga się umartwienia czy wyłącznie radowania? Czy coś, co wiąże się ściśle z doskonałością ustanowioną przez Chrystusa i wzmacnianą przez Niego, powinno podlegać doskonaleniu? Czy miłość między ludźmi sama z siebie usuwa grzech (gdyby tak było, to wszyscy powinni iść do komunii)? Czy, aby mogła w pełni rozwijać się miłość, należy zrywać z grzechem, czy może jest to zupełnie niepotrzebne?

Podsumowując podkreślił, że mówienie o ascetyce w relacjach małżeńskich i rodzinnych domaga się wskazania, że działania chroniące relacje miłości w tych wspólnotach i tak zmierzają do dobra duchowego i do wejścia w jak najbliższe relacje z Bogiem. Sensowność podejmowanych działań ascetycznych wiąże się po prostu z życiem duchowym. Droga życia małżeńskiego jest realizacją powołania do kontaktów z Bogiem w taki sam sposób, w jaki czynią to inni ludzie, a więc w trudach umartwienia, w czynnych i biernych oczyszczeniach, w modlitwie na jej różnych etapach, w całej pracy, którą za zgodą człowieka, Bóg spełnia w osobie ludzkiej. Droga małżeńska będzie przebiegała więc w taki sposób, w jaki przekazuje tradycja duchowości katolickiej – od drogi oczysz-

czenia przez oświecenie do zjednoczenia z Bogiem.

Podczas konferencji w dyskusjach plenarnych i kularowych podejmowano różne zagadnienia, wynikające z treści wygłoszonych referatów. Uwagi dyskutantów skupiały się na problemie inter-

pretacji adhortacji *Amoris Laetitia*, szczególnie w kontekście odbywającego się dokładnie w tym samym dniu w Janowie Podlaskim plenum Episkopatu Polski, poświęconego między innymi opracowaniu instrukcji duszpasterskiej do tej adhortacji.



Urszula Wolska

*Człowiek – rzecz czy osoba?
Filozoficzne ujęcie człowieka jako
osoby terapią dla zagubionych
w płynnej ponowoczesności*

Warszawa-Radzymin 2017

Inspiracją książki był postulat Giovanniego Reale, który jako „lekarstwo” na nihilizm współczesności proponował antyczną myśl starożytnych Greków. Urszula Wolska uznała, że pełniejszą, dojrzalszą i spójniejszą „odповідzą” na ten nihilizm będzie tomistyczna teoria osoby, która zresztą legła u podstaw kultury europejskiej. W książce znajdujemy bardzo szerokie i szczegółowe opracowanie tomistycznej teorii osoby. Autorka bowiem połączyła w spójną całość ujęcia różnych tomistów (Krapca, Wojtyły, Gogacza), tworząc z nich propozycję mogąca stanowić poważną alternatywę dla ujęć postmodernistów. Tekst napisany jest z wielkim zaangażowaniem i pasją, w mocnym przeświadczeniu, że ujęcie człowieka jako osoby i wynikające z niego konsekwencje tak teoretyczne jak i praktyczne mogą skutecznie powstrzymać nihilizm kultury i rozpacz ludzi.

Wydawnictwo von borowiecky - www.vb.com.pl

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, wykładowca w Wyższej Szkole Stosunków Międzynarodowych i Amerykanistyki oraz Wyższej Szkole Komunikowania, Politologii i Stosunków Międzynarodowych, a także na studiach podyplomowych Wydziału Studiów nad Rodziną UKSW. Wielokrotnie wygłaszała wykłady i referaty w Wielkiej Brytanii na zaproszenie PUNO (Polskiego Uniwersytetu na Obczyźnie), IPAK (Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej), PON UJ (Polskiego Ośrodka Naukowego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Londynie) oraz parafii polskich. Jest autorką ponad dwudziestu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Marcin W. Bukala – dr hab., prof. w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, w Zakładzie Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej. Zajmuje się historią etyki i teologii moralnej w Średniowieczu, zwłaszcza etyki gospodarczej, a także historią prawa kanonicznego i edukacji. W latach 2005-2007 prowadził badania jako stypendysta Uniwersytetu Bolońskiego, pod opieką Profesora Ovidiego Capitaniego. Jest wydawcą tekstów z filozofii i teologii polskiej XIV i XV wieku i uczestnikiem projektu «Corpus Philosophorum Polonorum». Do nowszych publikacji tego autora należą m.in.: reedycja i polski przekład traktatów etyczno-ekonomicznych Mateusza z Krakowa (Kęty, 2011) oraz monografia *Risk and Medieval «Negotium»...* (Spoleto, 2014) o pojmowaniu ryzyka gospodarczego w prawie

kanonicznym i teologii u schyłku XII i w XIII stuleciu. M. W. Bukala jest też współautorem podręcznika *Biznes, etyka, odpowiedzialność* (Warszawa, 2012).

Raymond Leo Kardynał Burke – dr prawa kanonicznego. Był arcybiskupem St. Louis, prefektem Trybunału Sygnatury Apostolskiej oraz członkiem Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. W 2014 r. podpisał (wraz z trzema innymi kardynałami) *Dubia (Wątpliwości)* wobec adhortacji posynodalnej *Amoris Laetitia*, po czym został usunięty z funkcji prefekta Trybunału Sygnatury, a mianowany patronem Suwerennego Zakonu Maltańskiego (funkcja czysto formalna i w znacznym stopniu honorowa). Pomimo tego Kard. Burke nieustępliwie broni tradycyjnej doktryny katolickiej o nierozzerwalności małżeństwa, którą – jego zdaniem – wspomniana adhortacja zdaje się podważać.

Richard Fafara – dyplom magistra i doktora filozofii zrobił na Uniwersytecie w Toronto (Kanada). Studiował również na Sorbonie w Paryżu oraz Polskiej Akademii Nauk w Warszawie. Jest autorem, m.in., monografii *The Malebranche Moment: Selections from the Letters of Étienne Gilson & Henri Gouhier (1920-1936)*.

Mieczysław Gogacz – prof. zw. dr hab., emerytowany profesor Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (dawnej Akademii Teologii Katolickiej). Stworzył konsekwentną odmianę tomizmu egzystencjalnego. W jego ramach broni teorii aktu istnienia i zasady niesprzeczności, tezy o odrębności i wewnętrznej jedności jednostkowych bytów oraz wynikającego z tych twierdzeń realizmu i pluralizmu bytowego. Zaproponował szereg doprecyzowań w dyscyplinach filozoficznych, takich jak filozofia bytu, antropologia filozoficzna, etyka i pedagogika. Formułował podstawy etyki zawodowej lekarza, żołnierza, funkcjonariusza Straży Granicznej; wykładał te etyki na AM, WAT i UW. Uczestniczył w debatach publicznych na temat ochrony życia, etyki zawodowej, racji stanu, polityki kulturalnej i naukowej państwa. Wykaz publikacji M.Gogacza obejmuje prawie 1000 pozycji.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0517-0781>

Curtis Hancock – jest emerytowanym profesorem filozofii. Sprawował funkcję prezesa American Maritain Association, jest współzałożycielem Gilson Society. Opublikował siedem książek, w tym *Recovering a Catholic Philosophy of Elementary Education* (Mount Pocono, Pennsylvania: Newman

House Press, 2005). Publikował również liczne artykuły i recenzje. Był aktywny w Ameryce i Europie, pisząc i wygłaszając wykłady na temat przywództwa, filozofii politycznej, etyki i filozofii religii.

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Bożena Listkowska – dr, adiunkt w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Ukończyła studia filologiczne na Wydziale Humanistycznym Akademii Bydgoskiej oraz studia filozoficzne na Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Doktorat nauk humanistycznych w zakresie filozofii otrzymała na UKSW w wyniku obrony rozprawy pt. *Łowańskie modyfikacje tomizmu tradycyjnego w pracach ks. Piotra Chojnackiego*; wersja książkowa: *Tomizm otwarty Piotra Chojnackiego* (Bydgoszcz 2014). Prowadzi badania nad współczesną filozofią polską. Przedmiotami jej zainteresowań są w szczególności filozofia człowieka i metafizyka. Współredaktor serii książek: „Tomizm polski 1879–1918. Słownik filozofów”, „Tomizm polski 1919–1945. Słownik filozofów” i „Tomizm polski 1946–1965. Słownik filozofów”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6635-5934>

Mikołaj Mościcki – dr, absolwent Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej na Akademii Teologii Katolickiej; (1976-78) stypendysta fundacji „Pax Christi” w Wiedniu; (1978-1980) stypendysta Rządu Francuskiego w Strasbourgu (1980) Uzyskał doktorat uniwersytecki z filozofii. Mieszka we Francji.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3999-1406>

Tomasz Pawlikowski – dr hab. , prof. Wyższej Szkoły Edukacji Zdrowotnej i Nauk Społecznych w Łodzi, absolwent ATK, doktor UW. Autor czterech książek o tematyce filozoficznej. Ostatnią była monografia *Prawda następstwem istnienia. Problem prawdy w interpretacji św. Tomasza z Akwinu*, Wydawnictwo (Lublin 2013). Ponadto autor jednej książki historycznej, kilkudziesięciu artykułów naukowych, 127 haseł w „Powszechnej Encyklopedii Filozofii” i 32 w „Encyklopedii Filozofii Polskiej”, a także ponad 20 pomniejszych publikacji (hasła w „Encyklopedii

Katolickiej”, „Wielkiej Encyklopedii PWN”, recenzje).

Ewa Agnieszka Pichola – mgr, absolwentka Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Obecnie doktorantka, kontynuuje badania w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Jagiellońskiego. Przygotowuje rozprawę, w której analizuje dorobek Dietricha von Hildebranda z perspektywy obecności wątków modernistycznych w pismach niemieckiego fenomenologa. Interesuje się zagadnieniami z pogranicza metafizyki i psychologii, a dokładnie filozoficznych podstaw koncepcji psychologicznych i antropologicznych aspektów prawdy. Publikuje, uczestniczy w konferencjach, tłumaczy w j. angielskim.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6078-7384>

Magdalena Płotka – dr hab, kierownik (p/o) Katedry Historii Filozofii Polskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filo-sofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6993-2178>

Jan Pocięj – inż., magister teologii. Napisał rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicii Świętej Jadwigi Królowej.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5698-6401>

Peter Redpath – jest rektorem Adler-Aquinas Institute; jest również dyrektorem Aquinas School of Leadership, kierownikiem studiów tomistycznych w Holy Apostles College and Seminary (USA); a także

aktywnym badaczem na Uniwersytecie Abat Oliba w Barcelonie (Hiszpania).

Krzysztof Andrzej Wojcieszek – dr hab., prof. Pedagogium Wyższej Szkoły Nauk Społecznych w Warszawie, gdzie kieruje Zakładem Profilaktyki Społecznej, Resocjalizacji i Pracy Socjalnej. Biolog molekularny, filozof (etyk), pedagog. Specjalizuje się w profilaktyce problemów alkoholowych, a filozoficznie w teorii rodzicielstwa, dydaktyce filozofii i analizie procesu rozpaczy. Członek konsultor Zespołu ds. Apostolstwa Trzeźwości i Osób Uzależnionych przy Konferencji Episkopatu Polski. Twórca wielu uznanych programów profilaktycznych („Noe”, „Debata”, „Korekta”, „Smak życia czyli debata o dopalaczach”, „ARS czyli jak dbać o miłość”). Autor licznych publikacji, zarówno filozoficznych, jak i zwłaszcza pedagogicznych. Ekspert wielu instytucji i zreszeń.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1047-8000>

Michał Zembruski – dr, adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Pracę doktorską poświęcił tematyce zmysłów wewnętrznych w koncepcji św. Tomasza z Akwinu. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera Philosophorum Medii Aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował monografię: Tomasz z Akwinu. *Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

